

Загородня А.А.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу історії педагогіки,
Національна академія педагогічних наук України*

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК НАПРЯМ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Сучасна вища освіта діє та розвивається у дуже мінливому політичному, технологічному та економічному середовищі. На додачу до глобалізації та цифрової революції виклики для закладів вищої освіти України створюються також у результаті змін у демографії: в умовах, коли відбувається старіння робочої сили. На противагу цьому в багатьох європейських країнах з'являється нове покоління зі своїми підходами й очікуваннями, безперервної освіти майбутніх фахівців та їх розвиток набуває дедалі більшого стратегічного значення для сучасного ринку праці. Серед багатьох європейських країн, що постійно займаються розробкою нових ідей та запровадженням нових технологій безперервної освіти провідне місце належить Республіці Польща.

Саме тому, одним із напрямів модернізації навчання майбутніх фахівців економічної галузі України, виступає організація системи безперервної освіти (або ж навчання та розвиток особистості впродовж життя; ціложиттєве навчання) на основі використання досвіду Республіки Польща.

Європейська Комісія об'єднала різні освітні й навчальні ініціативи в єдину Програму навчання протягом життя (Lifelong Learning Programme). Мета програми полягає в тому, щоб забезпечити людей будь-якого віку рівним і відкритим доступом до якісного навчання. Навчання протягом життя охоплює все цілеспрямоване навчання, формальне чи неформальне, з метою розширення знань, поліпшення навичок і компетентності. Рада Європи затвердила навчання протягом життя як один з основних компонентів європейської соціальної моделі. Таке навчання не обмежується лише сферою освіти; воно також є критичним чинником у сферах зайнятості й соціального забезпечення, економічного зростання і конкурентоспроможності [4].

Європейська стратегія зайнятості (European employment strategy) [3], погоджена 22 липня 2003 р., визначила керівні принципи політики розвитку навчання протягом життя. Ці керівні принципи закликають країни ЄС звернути увагу на дефіцит робочої сили з відповідними навичками і заохочують їх здійснювати всебічні стратегії навчання

протягом життя, щоб озброїти громадян навичками, необхідними у сучасній економіці.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дає підстави стверджувати, що проблемі безперервної освіти присвячені праці багатьох вітчизняних та польських науковців, зокрема, М. Бабич, Н. Гвоздик, Т. Зверко, Г. Козловської, Л. Лук'янової, А. Мушинського, Н. Ничкало, О. Пастушок, С. Сисоєвої, Т. Топчого, Г. Холодного, В. Seler, W. Ślugański, M. Grewiński та ін.

Для визначення поняття безперервної освіти використовується низка термінів. У сучасній науковій літературі можна зустріти такі стійкі сполучення, як: «освіта дорослих»; «продовжена освіта»; «подальша освіта»; «відновлювана освіта» як освіта протягом всього життя шляхом чергування навчання з іншими видами діяльності, головним чином з роботою; «перманентна освіта»; «освіта протягом життя»; «навчання протягом життя». У кожному з цих термінів зроблено акцент на певній стороні явища, але загальною є ідея довічної незавершеності освіти для дорослої людини.

Під безперервною освітою ми розуміємо систему організованих заходів, що передбачають підвищення освітнього, професійного рівня фахівця; можливість чи необхідність отримання новітньої професійно-зорієнтованої інформації поза межами спеціально організованого освітнього процесу, визначеного рамками діяльності закладу вищої освіти.

Серед функцій безперервної освіти виділяємо наступні (див. рис. 1).

Рис. 1. Функції безперервної освіти

Джерело: [1]

У Республіці Польща існують суттєві елементи, які підтримують безперервну освіту, заохочують дорослих осіб до підвищення кваліфікації. До цих елементів належать обов'язок спрощувати працівникам

підвищення професійної кваліфікації, покладений на роботодавців силою закону Кодексу Праці, податкові пільги, пов'язані з видатками на навчання, навчання безробітних і тих, кому загрожує безробіття, фінансоване із засобів Фонду праці, який поповнюється з бюджету держави і внесками підприємців [2, с. 169].

А отже, характерними рисами польської системи безперервної освіти є розпорошеність і стихійний розвиток освітніх послуг, а також організована система навчання безробітних

Польські дослідники акцентують увагу на додаткових аспектах освіти дорослих, які передбачають не тільки набуття майбутніми фахівцями економічної галузі професійних компетенцій, але й створення можливостей для формування особистісних компетенцій. Саме тому для індивідуального вибору дорослою категорією пропонують такі курси як: мистецтво спілкування – проміжні класи англійською мовою (основний метод – бесіда); комп'ютерні курси – курси для формування комп'ютерних навичок за допомогою використання засобів Інтернет; мистецькі заняття; курси тренування пам'яті та упевненості в собі; спортивні заняття [5].

Слід зазначити, що найбільш масовими формами освіти дорослих у закладах вищої освіти економічного спрямування Республіки Польща є наступні: навчальні курси (стаціонарне навчання); курси підвищення кваліфікації, «житлові» курси – удосконалення професійної фаховості в межах суміжних умінь і навичок; електронне навчання, самостійне навчання (читання, серфінг в Інтернеті, перегляд програм) конференції.

Аналіз підходів науковців до проблеми безперервної освіти та надання освітніх послуг закладами вищої освіти Республіки Польща для реалізації можливості навчання протягом усього життя дає можливість виокремити потенційні бар'єри для прийняття запропонованих форм навчання в системі вищої освіти України, та визначити причини, через які окрема категорія населення не докладає зусиль, пов'язаних з подальшою професійною підготовкою, а також для виявлення факторів, що обмежують їх можливості в цьому відношенні (див. табл. 1).

Таким чином, вступ Республіки Польща до освітнього європейського простору спричинив принципову зміну в галузі суспільної політики держави. Імплементация Польщею принципу урівноваженого розвитку особливо підкреслила ідею побудови суспільства, яке базується на знаннях. Розв'язання проблем безперервного навчання не буде можливим без плідної співпраці та партнерства обох країн.

Таблиця 1

**Бар'єри (чинники), які перешкоджають отриманню
безперервної освіти**

№ з/п	Бар'єр, чинник	Причини
1	фінансовий бар'єр	підвищує доступність різних форм підвищення професійної обізнаності; підвищення рівня компетентності різними засобами; самостійне фінансування фізичною особою.
2	час, затрачений на підготовку	курси підвищення кваліфікації та інші форми освіти та самоосвіти є провідною причиною відмови від вільного часу; це постійна або часткова зайнятість у вихідні / святкові дні.
3	відсутність інформації	недостатня обізнаність з можливостями отримання необхідної освіти впродовж життя; відсутність обмежень критеріїв набору, які часто не відповідають рівню готовності слухачів.
4	відсутність мотивації	відсутність відчутних переваг в отриманні додаткової професійно зорієнтованої інформації; страх перед невідомим (складність у оволодінні інноваціями та опрацюванні значної кількості нового матеріалу).

Джерело: розроблено автором

Реалізація стратегічної мети, якою є розвиток безперервної освіти на теренах сучасної України, повинна базуватися на окремих пріоритетних діях, які супроводжуються європейськими стратегіями навчання впродовж життя, а саме: збільшення доступності до безперервної освіти; підвищення якості безперервної освіти; взаємодія та партнерство України з Польщею за для отримання та внесення досвіду Республіки Польща в освітню систему України; зростання інвестицій у людські ресурси; усвідомлення ролі й значення безперервної освіти.

Список використаних джерел:

1. «Освіта протягом життя: світовий досвід і українська практика». Аналітична записка. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/252/>.
2. Мушинський Адам Безперервне навчання дорослих у Польщі на тлі принципу урівноваженого розвитку / Адам Мушинський // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2006. – № 4. – С. 167-172.
3. European Employment Strategy. – [Electronic resource] / Access mode: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=101&langId=en>.
4. Making a European area of lifelong learning a reality. – [Electronic resource] / Access mode: <http://ec.europa.eu/education/>.

5. Wszechnica Polska Skola Wyzsza w Warshavie [Zasób elektroniczny]. – Reżim dostępu: <http://www.wszechnicapolska.edu.pl/>.

Мукан Н.В.

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри;

Фучила О.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Кожна держава має власний інструментарій підходів для досягнення цілей професійного розвитку педагогів. Вони залежать від соціальних, історичних та культурних традицій країни, що формують внутрішню логіку, природу та характерні особливості її освітньої системи.

Професійний розвиток учителів британських загальноосвітніх шкіл є науково-педагогічною проблемою з довгою історією розвитку. Сьогодні професійний розвиток учителів розглядається з перспективи оновлення його змісту відповідно до сучасних вимог. «У ХХІ столітті, для того, щоб бути успішною, економіка залежатиме від творчості, навичок і вмінь людей. В економіці, яка ґрунтується на знаннях, життєво важливим є використання потенціалу всіх громадян» [1, с. 5]. Як стверджує український дослідник Г. Воронка, «у приймальних комісіях шкіл післядипломної освіти розглядаються аплікації від громадян із сертифікатами всіх типів кваліфікаційних характеристик, професійного досвіду, практикують акредитацію попереднього виробничого досвіду, зарахування виробничих професійних курсів» [2, с. 23].

Упродовж останніх років відбулися істотні зміни у початковій професійній підготовці вчителів та змісті післядипломного навчання. Сьогодні актуалізується професійний розвиток науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів, працівників рад з освіти та бібліотечної справи. Загальними й інтегрованими цілями розвитку персоналу загальноосвітніх шкіл у Північній Ірландії визначено: тренінги середньої ланки управління освітою, аспекти наставництва, забезпечення учнів зі спеціальними освітніми потребами, розвиток фахових курсів тощо [3, с. 5].

Система неперервної педагогічної освіти Шотландії охоплює всіх без винятку педагогів загальноосвітніх шкіл: вчителів-початківців, досвідчених педагогів, методистів, наставників, менторів. Під час планування